

Ole Michael Selberg

Norske språknormaler 1982

INNLEDNING

Hensikten med disse åtte versjonene av én og samme tekst er å gi en forestilling om normspennet og normspenningen i de offisielle norske skriftnormaler slik de fremtrer i 1982, fireogførti år etter at 1938-rettskrivningen ble innført. Hver av de offentlig godkjente målformer – bokmål og nynorsk – er representert med fire tekster som tilsammen skal antydet spekteret av tillatte muligheter innenfor vedkommende språk.

Oppmerksomheten samler seg hele tiden om de avvik som gjelder normkjernen, dvs. lydverk, formverk og ortografi. Når versjonene undertiden avviker fra hverandre også m.h.t. ordvalg, er det ikke dermed sagt at det eller de utskiftede ord ikke kunne ha vært anvendt i vedkommende tekst. Forholdet er jo det at «i bokmålet kan en ofte velge mellom flere ord og uttrykksmåter uten at dette alltid har noe med stil å gjøre (...). En kan velge ord som *høgd, storleik, arbeidsløyse, kjensle, ei ause, låg*; men en kan òg bruke formene *høyde, størrelse, arbeidsløshet, følelse, en øse, lav*» (Johs. A. Dahle, *Norsklære. Bokmål med nynorsktilllegg*, Oslo 1962, s. 60). At *venleik* opptrer i tekst nr. 3, betyr følgelig ikke at *skjønnhet* ville vært utelukket. Det samme gjelder – mutatis mutandis – for nynorsk (jfr. *berømt* – *namngjeten, bedrog* – *sveik*).

Bokmålstekstene er ordnet etter økende og de nynorske tekstene etter avtagende radikalitet. Det tradisjonelle ytterpunkt i det offisielle bokmål er anskueliggjort ved tekst nr. 1, som er avfattet på moderat bokmål med lærebokformer (hovedformer) i henhold til det såkalte «liberaliseringsvedtak» av 1. juni 1981. En bokmålstekst med sideformer (klammeformer) ville avvike fra den gjengitte variant kun på ett punkt (ved at formen *konen* eventuelt kunne erstatte *kona*).

Tekst nr. 2 viser den mest tradisjonelle variant av bokmålet som det var anledning til å bruke i lærebøker frem til 1. juni 1981. Denne varianten er selvsagt fremdeles offisielt lærebokspråk. Likestilt med den, og med tekst nr. 1, er tekst nr. 3, som illustrerer det nåværende radikale ytterpunkt i den snevrere normal (hovednormalen), slik denne fremstår i dag, etter omgjøringen av de tidligere likestilte hovedformene *frå* og *måndag* til sideformer.

De øvrige versjonene er i alle enkeltheter slik de ville ha vært også før den 1. juni 1981.

I. BOKMÅL, TRADISJONELT, MED LÆREBOKFORMER AV 1981

Det var mandag morgen. Solen skinte fra en skyfri himmel da den berømte vitenskapsmannen James Kennan svingte opp foran forskningsinstituttet hvor han i fem år hadde arbeidet som leder av den aller hemmeligste avdelingen. Hovedbygningen lå som et hvitt slott på toppen av en skogvokst høgd kranset av veltrimmede plener og med et vidt utsyn over bølgende åkrer. Men Kennan ensat ikke all skjønnheten som omgav ham. Av minespillet hans da han steg ut av bilen, kunne man tydelig se at han var misnøyd. Han bet sammen leppene så asken drysset av sigaretten han hadde i munnen, og lot med hensikt være å hilse på MacKinnon, som kom travende mot hovedtrappen fra den andre siden. I de grønne øynene hans, som satt litt skjevt og gav ansiktsuttrykket et lett orientalsk preg, ulmet en illevarslende ild. I går da han kom hjem fra kurvballturneringen i forskerforbundet, hadde han endelig fått visshet for at mistanken om at kona bedrog ham med melkemannen, ikke var grunnløs. Det var ikke første gang det hendte, men selv om han hadde vært edel nok til å tilgi henne før, skulle hun ikke slippe billig fra sitt siste feiltrinn.

Kennan skjøv opp glassdøren og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde ingen lyst til å la unge MacKinnon ta ham igjen. Fyren var en begavet fysiker – det stod ikke til å nekte – men samtidig så høy på pæra og så hemningsløst oppsatt på å mele sin egen kake at det var en sann lidelse å veksle to ord med ham. Kennan smatt inn på kontoret og smekket i låsen. Med et forpint sukk seg han ned i den myke, brede stolen foran skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankene. Tallene som flimret frem på skjermen, sa ham ingen ting. Han prøvde å lese litt i stedet, men måtte oppgi det også. Enda han

anstrengte seg, greide han ikke å følge tråden i fremstillingen. Oppdagelsen av hustruens troløshet fikk alt annet til å virke så fremmed og uvesentlig. Bare én tanke kvernet rundt i hodet på ham hele tiden: Penelope. Hvordan i all verden skulle han få gitt henne en lærepenge hun sent eller aldri kom til å glemme?

2. BOKMÅL, TRADISJONELT, MED LÆREBOKFORMER AV 1959

Det var mandag morgen. Sola skinte fra en skyfri himmel da den berømte vitenskapsmannen James Kennan svingte opp foran forskningsinstituttet hvor han i fem år hadde arbeidet som leder av den aller hemmeligste avdelingen. Hovedbygningen lå som et hvitt slott på toppen av en skogvokst høgde, kranset av veltrimmede plener og med et vidt utsyn over bølgende åkrer. Men Kennan eneste ikke all skjønnheten som omgav ham. Av minespillet hans da han steg ut av bilen, kunne man tydelig se at han var misnøyd. Han bet sammen leppene så asken drysset av sigaretten han hadde i munnen, og lot med hensikt være å hilse på MacKinnon, som kom travende mot hovedtrappa fra den andre siden. I de grønne øynene hans, som satt litt skeivt og gav ansiktsuttrykket et lett orientalsk preg, ulmet en illevarslende ild. I går da han kom hjem fra kurvballturneringen i forskerforbundet, hadde han endelig fått visshet for at mistanken om at kona bedrog ham med melkemannen, ikke var grunnløs. Det var ikke første gang det hendte, men selv om han hadde vært edel nok til å tilgi henne før, skulle hun ikke slippe billig fra sitt siste feiltrinn.

Kennan skjøv opp glassdøra og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde ingen lyst til å la unge MacKinnon ta ham igjen.. Fyren var en begavet fysiker – det stod ikke til å nekte – men samtidig så høy på pæra og så hemningsløst oppsatt på å mjøle sin egen kake at det var en sann lidelse å veksle to ord med ham. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekket i låsen. Med et forpint sukk seig han ned i den myke, brede stolen foran skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankene. Tallene som flimret fram på skjermen, sa ham ingen ting. Han prøvde å lese litt i stedet, men måtte gi opp det og. Enda han

anstrengte seg, greide han ikke å følge tråden i fremstillingen. Oppdagelsen av hustruens troløshet fikk alt annet til å virke så fremmed og uvesentlig. Bare én tanke kvernet rundt i hodet på ham hele tiden: Penelope. Hvordan i all verden skulle han få gitt henne en lærepenge hun seint eller aldri kom til å glemme?

3. BOKMÅL, RADIKALT, MED LÆREBOKFORMER AV 1959/1981

Det var mandag morgen. Sola skein fra en skyfri himmel da den berømte vitenskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskningsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leier av den aller hemmeligste avdelinga. Hovedbygningen lå som et kvitt slott på toppen av ei skogvokst høg, kransa av veltrimma plener og med vidt utsyn over bølgjende åkrer. Men Kennan enste ikke all venleiken som omgav han. Av minespellet hans da han steig ut av bilen, kunne en tydelig se at han var misnøgd. Han beit sammen leppene så oska dryste av sigaretten han hadde i munnen, og lot med hensikt være å helse på MacKinnon, som kom tråvende mot hovedtrappa frå den andre sida. I de grønne øyene hans, som satt litt skeivt og gav ansiktsuttrykket et lett orientalsk preg, ulma en illevarslende eld. I går da han kom heim fra korgballturneringa i forskerforbundet, hadde han endelig fått visse for at mistanken om at kona bedrog han med mjølkemannen, ikke var grunnlaus. Det var ikke første gangen det hendte, men sjølv om han hadde vært edel nok til å tilgi henne før, skulle hun ikke sleppe billig fra det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøra og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde inga lyst til å la-unge MacKinnon ta han att. Fyren var en begava fysiker – det stod ikke til å nekte – men samtidig så høg på pæra og så hemningslaust opptatt av å mjøle si eiga kake at det var ei sann liding å veksle to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med et forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankene. Tala som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han prøvde å lese litt i stedet, men måtte gi opp det og. Enda han gjorde seg umak,

greide han ikke å følgje tråden i framstillinga. Oppdaginga av truløysa til hustrua hans fikk alt anna til å virke så fremmendt og uviktig. Bare én tanke kverna rundt i hodet på han heile tida: Penelope. Åssen i all verda skulle han få gitt henne en lærepenge hun seint eller aldri kom til å glømme?

4. BOKMÅL, RADIKALT, MED SIDEFORMER AV 1959

Det var måndag morgen. Sola skein frå en skyfri himmel da den berømte vitenskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskningsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leier av den aller hemmeligste avdelinga. Hovedbygningen låg som et kvitt slott på toppen av ei skogvokst høg, kransa av veltrimma plener og med vidt utsyn over bølgjende åkrer. Men Kennan enste ikke all venleiken som omgav han. Av minespellet hans da han steig ut av bilen, kunne en tydelig se at han var misnøgd. Han beit sammen leppene så oska dryste av sigaretten han hadde i munnen, og lot rned hensikt være å helse på MacKinnon, som kom tråvende mot hovedtrappa frå den andre sida. I de grønne øyene hans, som satt litt skeivt og gav ansiktsuttrykket et lett orientalsk preg, ulma en illevarslende eld. I går da han kom heim frå korgballturneringa i forskerforbundet, hadde han endelig fått visse for at mistanken om at kona bedrog han med mjølkemannen, ikke var grunnlaus. Det var ikke første gangen det hendte, men sjølv om han hadde vært edel nok til å tilgi henne før, skulle ho ikke sleppe billig frå det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøra og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde inga lyst til å la unge MacKinnon ta han att. Fyren var en begava fysiker – det stod ikke til å nekte – men samtidig så høg på pæra og så hemningslaust oppsatt på å mjøle si eiga kake at det var ei sann liding å veksle to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med et forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankene. Tala som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han prøvde å lese litt i stedet, men måtte gi opp det og. Enda han gjorde seg

umak, greidde han ikke å følgje tråden i framstillinga. Oppdaginga av truløysa til hustrua hans fekk alt anna til å virke så fremmendt og uviktig. Bare én tanke kverna rundt i hodet på han heile tida: Penelope. Åssen i all verda skulle han få gitt henne en lærepenge ho seint eller aldri kom til å gløemme?

5. NYNORSK, RADIKAL, MED SIDEFORMER AV 1959

Det var måndag morgon. Sola skein frå ein skyfri himmel da den berømte vitenskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskingsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leiar av den aller hemmeligaste avdelinga. Hovudbygningen låg som eit kvitt slott på toppen av ei skogvaksen høgde, kransa av veltrimma plenar og med vidt utsyn over bølgjande åkrar. Men Kennan enste ikkje all venleiken som omgav han. Av minespelet hans da han steig ut av bilen, kunne ein tydelig sjå at han var misnøgd. Han beit såman leppene så oska dryste av sigaretten han hadde i munnen, og let med vilje vere å helse på MacKinnon, som'kom tråvande mot hovudtrappa frå den andre sida. I dei grøne auga hans, som sat litt skeivt og gav ansiktsuttrykket eit lett orientalsk preg, ulma ein illevarslande eld. I går da han kom heim frå korgballturneringa i forskarforbundet, hadde han endelig fått visse for at mistanken om at kona bedrog han med mjølkemannen, ikkje var grunnlaus. Det var ikkje første gongen det hendte men sjølv om han hadde vore edel nok til å tilgi henne før, skulle ho ikkje sleppe billig frå det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøra og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde inga lyst til å la unge MacKinnon ta han att. Fyren var ein begava fysikar – det stod ikkje til å nekte – men samtidig så høg på pæra og så hemningslaust oppsett på alltid å mjøle si eiga kake at det var ei sann liding å veksle to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med eit forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankane. Tala som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han prøvde å lese litt i staden, men måtte gi opp det og. Enda han gjorde

seg umak, greidde han ikkje å følgje tråden i framstillinga. Oppdagings-
ga av truløysa til kona hans fikk alt anna til å synas så fremmendt og
uviktig. Bare éin tanke kverna rundt i hovudet på han heile tida: Pe-
nelope. Hossen i all verda skulle han få gitt henne ein lærepenge ho
seint eller aldri kom til å glømmе.

6. NYNORSK, RADIKAL, MED LÆREBOKFORMER AV 1959

Det var måndag morgon. Sola skein frå ein skyfri himmel da den namngjetne vitskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskingsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leiar av den aller hemmelegaste avdelinga. Hovudbygningen låg som eit kvitt slott på toppen av ei skogvaksen høgde, kranse av veltrimma plenar og med vidt utsyn over bølgjande åkrar. Men Kennan enste ikkje all venleiken som omgav han. Av minespelet hans da han steig ut av bilen, kunne ein tydeleg sjå at han var misnøgd. Han beit saman leppene så oska druste av sigaretten han hadde i munnen, og lét med vilje vere å helse på MacKinnon, som kom tråvande mot hovudtrappa frå den andre sida. I dei grøne auga hans, som sat litt skeivt og gav ansiktsuttrykket ein lett orientalsk svip, ulma ein illevarslande eld. I går da han kom heim frå korgballturneringa i forskarforbundet, hadde han endelig fått visse for at mistanken om at kona bedrog han med mjølke mannen, ikkje var grunnlaus. Det var ikkje første gongen det hende, men sjølv om han hadde vore edel nok til å tilgi henne før, skulle ho ikkje sleppe billeg frå det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøra og nesten småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde inga lyst til å la unge MacKinnon ta han att. Fyren var ein gåverik fysikar – det stod ikkje til å nekte – men samtidig så høg på pæra og så hemningslaust oppsett på alltid å mjøle si eiga kake at det var ei sann liding å veksle to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med eit forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samle tankane. Tala som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han prøvde å lese litt i staden, men måtte gi opp det og. Enda han gjorde

seg umak, greidde han ikkje å følgje tråden i framstillinga. Oppdagings-
ga av truløysa til kona hans fekk alt anna til å synast så fremmendt og
uviktig. Berre éin tanke kverna rundt i hovudet på han heile tida: Pe-
nelope. Korleis i all verda skulle han få gitt henne ein lærepenge ho
seint eller aldri kom til å gløyme?

7. NYNORSK, TRADISJONELL, MED LÆREBOKFORMER AV 1959

Det var måndag morgon. Sola skein frå ein skyfri himmel då den namngjetne vitskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskingsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leiar for den aller løyntlegaste avdelinga. Hovudbygningen låg som eit kvitt slott på toppen av ei skogvaksen høgde, kranse av veltrimma plenar og med vidt utsyn over bølgjande åkrar. Men Kennan ansa ikkje all venleiken som omgav han. Av minespelet hans då han steig ut or bilen, kunne ein tydeleg sjå at han var misnøgd. Han beit såman lippene så oska druste av sigaretten han hadde i munnen, og let med vilje vera å hel-sa på MacKinnon, som kom tråvande mot hovudtrappa frå hi sida. I dei grøne augo hans, som sat litt skeivt og gav andletsbragda ein lett orientalsk svip, ulma ein illspåen eld. I går då han kom heim frå korgballturneringa i forskarforbundet, hadde han endeleg fått visse for at mistanken om at kona hans sveik han med mjølkemannen, ikkje var grunnlaus. Det var ikkje fyrste gongen det hende, men jamvel om han hadde vore gjævllyndt nok til å tilgjeva henne før, skulle ho ikkje sleppa billeg frå det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøra og mesta småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde inga lyst til å lata unge MacKinnon taka han att. Fyren var ein gåverik fysikar – det stod ikkje til å nekta – men samstundes så høg på pæra og så hemningslaust oppsett på alltid å mjøla si eiga kake at det var ei sann lidning å skifta to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med ein forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samla tankane. Tala som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han freista å lesa litt i staden, men laut g j eva opp det og. Enda

han gjorde seg umak, greidde han ikkje å følgja tråden i framstillinga. Oppdaginga av truløysa åt kona hans fekk alt anna til å synast så framandt og uviktig. Berre éin tanke kverna rundt i hovudet på han heile tida: Penelope. Korleis i all verda skulle han få gjeve henne ein lærepenge ho seint eller aldri kom til å gløyma?

8. NYNORSK, TRADISJONELL, MED SIDEFORMER AV 1959

Det var måndag morgon. Soli skein frå ein skyfri himmel då den namngjetne vitskapsmannen James Kennan svinga opp framfor forskingsinstituttet der han i fem år hadde arbeidd som leiar for den aller løynlegaste avdelingi. Hovudbygningen låg som eit kvitt slott på toppen av ei skogvaksi høg, kransa av veltrimma plenar og med vidt utsyn over bylgjande åkrar. Men Kennan ansa ikkje all venleiken som omgav han. Av minespelet hans då han steig ut or bilen, kunne ein tydeleg sjå at han var misnøgd. Han beit saman lippone så oska druste av sigaretten han hadde i munnen, og lét med vilje vera å helsa på MacKinnon, som kom tråvande mot hovudtroppi frå hi sida. I dei grøne augo hans, som sat litt skeivt og gav andletsbragdi ein lett orientalsk svip, ulma ein illspåen eld. I går då han kom heim frå korgballturneringi i forskarforbundet, hadde han endeleg fått visse for at mistanken om at kona hans sveik han med mjølkemannen, ikkje var grunnlaus. Det var ikkje fyrste gongen det hende, men jamvel om han hadde vore gjævlyndt nok til å tilgjeva henne før, skulle ho ikkje sleppa billeg frå det siste feilsteget sitt.

Kennan skauv opp glasdøri og mesta småsprang nedover gangen mot kontoret sitt. Han hadde ingi lyst til å lata unge MacKinnon taka han att. Fyren var ein gåverik fysikar – det stod ikkje til å nekta – men samstundes så høg på pæra og så hemningslaust oppsett på alltid å mjøla si eigi kake at det var ei sann liding å skifta to ord med han. Kennan smatt inn på kontoret sitt og smekka i låsen. Med ein forpint sukk seig han ned i den mjuke, breie stolen framfor skrivebordet, som var nedsnødd med papir, og slo på datamaskinen. Men det var uråd å samla tankane. Tali som flimra fram på skjermen, sa han ingen ting. Han freista å lesa litt i staden, men laut gjeva opp det og. Endå han

gjorde seg umak, greidde han ikkje å fylgja tråden i framstillingi. Oppdagingi av truløysa åt kona hans fekk alt anna til å synast så framandt og uviktig. Berre éin tanke kverna rundt i hovudet på han heile tidi: Penelope. Korleis i all verdi skulle han få gjeve henne ein lærepenge ho seint eller aldri kom til å gløyma?